

Från DE VANFÖRAS VÄL till DELAKTIGHET – HANDLINGSKRAFT – RÖRELSEFRIHET – Tal vid firandet av DHR:s 100 årsjubileum 2023-06-14. Plats: Höganäs Hamnkrog,

DHR-vänner och gäster!

Vi var ett litet gäng grabbar i 12-14-årsåldern som lirade fotboll på en liten grusplätt utanför Vanförestalten vid Hebsackersgatan i Helsingborg i mitten av 1950-talet. Med viss förfäran såg vi personalen på anstalten köra omkring med svårt handikappade, som det då hette, på bårar i kvarteret. De höll sig till bakgatorna. De vanföra skulle inte synas. De skulle gömmas undan för allmänheten. Efter bildandet av *"Föreningen för bistånd åt de vanföra i Skåne"* 1887 och kamratföreningen *"De vanföras väl"* i Göteborg 1923 ändrades namnet till *"De handikappades riksförbund"* 1965. Sedan 2009 är vi inte längre handikappade utan bara DHR som står för Delaktighet – Handlingskraft – Rörelsefrihet. Det har varit en fantastisk resa, ingalunda spikrak, fylld av både med- och motlut men med en riktning som hela tiden pekat framåt. *"I princip har ingen åtgärd tillkommit utan funktionshinderrörelsens agerande"*, säger tidigare socialministern Ingela Thalén och hon får medhåll av Margareta Persson, med gedigen erfarenhet av funktionshinderrörelsen bland annat som ordförande för Handikappförbundens samarbetsorganisation, idag *"Funktionsrätt Sverige"*. Hon har i dagarna kommit ut med boken - *"Demokratins styvbarn - funktionshinderrörelsen under 150 år."*

"Det finns inget paradys i början av mänsklighetens historia och det finns inget paradys vid dess slut", sa en gång Ernst Wigforss, legendarisk finansminister och skarpsinnig visionär. *"Vår uppgift är inte att uppröras över gångna tiders oförrätter. Inte heller att romantisera gårdagens framgångar. Det inflytande vi kan utöva över framtiden, det utövar vi genom att ändra på den verklighet som är."* Och det är precis så vi kan se funktionshinderrörelsens uppgift idag. Vi står inför stora utmaningar i ett samhällsklimat med en utveckling där rättigheterna för personer med funktionsnedsättning naggats i kanterna och där mänskliga rättigheter sätts på undantag.

Bäst levandegör vi vår historia genom att låta berättelsen kretsa kring några personer. Jag vill börja med Bengt Lindqvist.

Bengt kom med tunnelbanan till Skanstull och var på väg upp mot utgången. Ofta under sitt aktiva liv kände han att han fick för lite fysisk träning. När han kom fram till trappan tog han därför tag i räcket och for iväg uppför. Färden avbröts abrupt med att hans huvud sjönk in i något mjukt men ändå fast. Det visade sig att han kört huvudet i magen på en stadig man på väg nerför trappan. Uppretad röt denne: *"Är du blind din djävul?"* *"Det kan du ge dig fan på"*, svarade Bengt, rundade mannen och fortsatte uppåt. Bengt avled 2016 80 år gammal. Blind sedan unga år men en av de mest klarsynta människor jag mött under mitt aktiva liv. Han ledde De synskadades Riksförbund och HSO – Handikappförbundens samarbetskommitté, nu Funktionsrätt Sverige innan han 1985 blev statsråd med ansvar för socialtjänst och familjepolitik i Olof Palmes regering. 2012 utgav han en bok med den fyndiga titeln *"Blindstyre"*. Den inspirerade mig till en ledarartikel i ETC Malmö under rubriken *"Blindstyre och klarsyn"*

Man kan alltså vara klarsynt även om man är blind och man kan vara lyhörd även om man är döv. Man kan också fungera mer eller mindre väl även om man är rörelsehindrad eller har

någon annan form av funktionsnedsättning. En människa med funktionsnedsättning är egentligen inte en människa med särskilda behov utan en människa med vanliga behov som måste tillgodoses av särskilda insatser.

En annan person som förkroppsligat detta synsätt är Wilhelm Ekensteen. Han var vice ordförande för DHR under åren 1994 till 2001. Men framför allt var han en förkämpe för assistansberättigades rättigheter och en av medgrundarna till HA – Intressegruppen för Assistansberättigade. Han var en funktionshinderpolitisk pionjär som redan 1968 i boken *"På folkhemmets bakgård"* lanserade det "relativa" handikappbegreppet", vilket innebär att det inte är funktionsnedsättningen i sig som verkar handikappande utan mötet med en oförstående omgivning eller i en bristande miljö som själva funktionshindret uppstår. För att hedra Wilhelm Ekensteen och hans gärning har DHR instiftat ett pris - Wilhelm Ekensteens stipendium – i hans anda.

Innan jag knyter an till en tredje person i berättelsen och avrundar med vårt lokala tillgänglighetsarbete några reflexioner. Den ena handlar om en ständigt återkommande diskussion på våra kongresser nämligen om vem som får företräda organisationen, om personer med funktionsnedsättning ska vara i majoritet i beslutande organ på lokal och regional nivå eller inte. Efter förslag från den *"Framtidsgrupp"* som tillsattes efter 2017 års kongress, och där jag var en av de fem ledamöterna, beslutade 2020 års kongress med stor majoritet att valparagrafen ska ha följande lydelse: *"Medlemmar med egen erfarenhet av nedsatt rörelseförmåga eller med upplevelser av och med vardagsnära kunskap om nedsatt rörelseförmåga är valbara i styrelsen och andra beslutande organ."*

Den andra handlar om begreppet handikapp, som även efter moderniseringen till funktionsnedsättning/funktionshinder fortfarande förekommer i debatten, t ex inom sport och idrott. När jag för ett 20-tal år sedan passerade golfbanan i Viken på väg ner mot strand och bad. dök en tidigare riksdagskollega, numera med golfklubba i händerna, upp och frågade vilket handikapp jag hade. -Inte så farligt svarade jag, jag hör bara lite dåligt på ena öret, något som med åldern utvecklats till ytterligare hörselnedsättning som i sin tur till stor del kan kompenseras med moderna hörapparater. Med det psykologiska tillägget – *"man hör vad man vill höra"* yttrat av min kära hustru.

Och på tal om sport så har handikappidrotten genomgått en närmast revolutionerande utveckling. Paralympics har blivit ett begrepp värt att värna. När jag till Kullateaterns revy *"Växtverk"* 2009 skrev kupletten *"Olympiavisan"* till melodin *"Balladen om det stora slagsmålet på Tegelbacken."* av Olle Adolphson konstaterade jag i några verser att än så går det opp och än så går det ner enligt följande OS-året 2008 i Peking, Kina.

*"Till Kina och till Peking många stjärnor reste dit.
Holm hoppa inte högst och många andra drog en nit
Tessan A . fick strul med baddräkten och simma nästan nack
Sana Kallur hon föll bort på första häck*

*Men till Fjärran Östern styr vi kosan än en gång.
För att till Paralympics kämpar stämma upp en sång.
Trots hinder i funktionen Jonas J (Jacobsson) blev skyttekung.*

Anders Olsson simrekordet slog med svung.

*Ja, de' va' grabbarna från Sverige, de va' grabbar me' kulör
De va' grabbarna som va' på ett sjuhelsikes humör.
Inga smärtor uti kroppen deras framfart stoppa kan.
Bragdmedaljen bör va' deras, ja minsann!"*

Där satt den! Svenska Dagbladets bragdmedalj 2008 tilldelades Jonas Jacobsson, skytte, handikappidrott.

Efter flera års kamp och påtryckningar på kommunens politiker biföll kommunfullmäktige i Höganäs 2008 motioner från socialdemokraterna och folkpartiet med krav på att inrätta en tjänst som ett från kommunen fristående handikappombud, som det då fortfarande hette. Bland 40 sökande beslutade vi i HSO:s styrelse att utse Sylvia Månsson. Jag var vid tillfället ordförande i HSO och kan utan överdrift säga att detta nog är det viktigaste beslut jag varit med om att fatta under mina år som företrädare för funktionshinderrörelsen i vår kommun. Sylvia fyllde snabbt rollen som engagerad och pådrivande aktör för att ge tillgänglighetsfrågorna högre prioritet i kommunen. En av hennes prioriterade uppgifter var att ta fram underlag för den tillgänglighetsguide som skulle upprättas efter en motion i kommunfullmäktige tillkommen på initiativ av DHR Höganäsavdelning. Tillsammans med Sylvia inventerade vi i föreningarna ett stort antal lokaler i centralorten ur ett tillgänglighetsperspektiv. 2019 tilldelades Sylvia Månsson vårt Tillgänglighetspris med följande motivering: "För din outtröttliga och engagerande insats i arbetet med att göra Höganäs kommun tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. Vi saknar dig Sylvia.

Men skam den som ger sig. Jag har ibland roat mig med att jämföra vårt tillgänglighetsarbete med ett 3000-meterhinderlopp. Ty visst finns det kopplingar mellan å ena sidan hindren på löparbanan och hinder som försvårar funktionsnedsattas rörelsefrihet i samhällsmiljön å den andra sidan. Funktionshindren här i kommunen har blivit färre, bockarna lägre och även om vallgraven finns kvar har den blivit både kortare och grundare. Detta i stor utsträckning tack vare aktiva funktionshinderföreningar.

Vi kommer från DHR:s sida även i framtiden att vara en kritisk röst, en blåslampa på kommunen, om ni så vill, när det gäller att undanröja hinder i samhällsmiljön. Men vi kommer heller inte att tveka att peka på goda exempel i tillgänglighetsarbetet, där sådana står att finna.

DHR Höganäsavdelning bildades 1976, upplöstes 1994 men nybildades den 6 maj 1998. 2005 fick vi ett miljonarv från en av oss okänd person utan bröstarvingar. Pengarna skulle enligt testamentatorns vilja gå till "små barn i Höganäs" Vad som är små barn är inte helt lätt att definiera. Efter kontakter med tillsynsmyndighet/länsstyrelsen och juridiskt sakkunniga kom vi fram till att sätta en gräns vid 16 års ålder. Genom att vi i styrelsen arbetar helt ideellt har vi också kunnat använda det som kan betraktas som administrativa kostnader för arvsfondens förvaltning till att subventionera medlemsmöten, rekreationsresor m m för medlemmarna.

Ett jubileum blir av naturliga skäl tillbakablickande. Men det får inte stanna därvid. Vi måste också kunna blicka mot framtiden. Det gör vi i vår förening genom att fortsätta att backa upp projekt som gynnar verksamheter för funktionsnedsatta i vår kommun. I dagarna har vi fattat beslut om ett nytt ekonomiskt stöd på 40 000 kronor för att ge Crossfit Adaptive i Höganäs möjlighet att fortsätta en rolig, stärkande och varierad träning för personer med någon form av fysisk eller intellektuell funktionsnedsättning även under hösten 2023. Lerbergets Segelsällskap har fått 5 000 kronor till en ramp för att göra sin klubblokal tillgänglig för alla. Bara under första halvåret i år har vi finansierat tillgänglighetsprojekt till förmån för personer med funktionsnedsättning i kommunala verksamheter till ett sammanlagt belopp av 128 000 kronor. Det handlar om hjälpmedel och rekreationsresor till enskilda funktionsnedsatta men också till kommunala verksamheter som Nymbergsskolan och Snäckans korttidstillsyn. För sjunde gången delade vi den 2 juni ut vårt tillgänglighetspris som kan utgå kollektivt eller till enskilda personer som på något sätt uppmärksammat och/eller verkat för att vår kommun ska vara tillgänglig för alla oavsett funktionsvariation. Årets pris, ett diplom plus en prissumma på 5 000 kronor, gick till Deltagarna i Daglig verksamhet inom Höganäs funktionsstödsverksamhet med motiveringen *"Deltagarna i Daglig verksamhet är genom sitt sätt att vara och verka en viktig del av gemenskapen i vår kommun"*

För att understryka att vi benhårt värnar principen alla människors lika värde vill jag avsluta med en kort dikt av Lundaprofessorn och författaren Bodil Jönsson:

*"När jag var på vippen att sjunga
Så sa dom: - Inte kan du sjunga!
När jag var på vippen att flyga,
Så sa dom: - Inte kan du flyga!
Nu har jag lärt mig att inte lyssna på tråkmånsar.
Hur kan dom som aldrig varit på vippen
begripa att fåglar med ruggiga vingar
ändå har vingar."*

